

DEZVOLTAREA DURABILĂ A SPAȚIULUI RURAL A REPUBLICII MOLDOVA - MIT SAU REALITATE?

TUREȚCHI Viorel

Institutul Național de Cercetări Economice

Abstract. At the moment, the rural area of the Republic of Moldova is in a deep socio-economic crisis. This also generated an advanced degradation of fertile soil, groundwater and the whole environment. Under these circumstances, it is imperative to implement concrete recovery actions that will cover all spheres of activity of rural inhabitants. In this context, the sustainable development of the rural area seems to be a single chance to get out of the given deadlock, only with one condition, that the local rural environment is technically prepared and has a full willing to implement this development concept. That generates a dilemma: are there these premises in the local rural space?

Key words: Sustainable development, rural space, the environment, rural population, infrastructure, housing.

INTRODUCERE

Localitățile rurale ale Republicii Moldova parcurg o perioadă destul de nefastă în ceea ce privește dezvoltarea domeniului socio-economic și demografic. De asemenea, sunt cunoscute și motivele care au dus la această situație, cum ar fi: reformele economice interminabile, degradarea continuă a nivelului de trai a populației rurale, în cele din urmă culminând cu o migrațiune în masă a acestora spre orașe sau peste hotarele țării.

În momentul de față această problemă nu mai poate fi ignorată, riscul ca mai bine de jumătate din localitățile rurale autohtone să dispară este eminent. S-a ajuns în situația când este necesar ca statul să-și schimbe radical viziunea sa de dezvoltare a spațiului rural, și anume să treacă de la declarațiile și manifestările, în mare parte sterile și populiste, spre elaborarea și aplicarea unor reforme reale cu un impact bine determinat.

În contextul dat, se vehiculează foarte mult atât în mediul academic autohton, cât și în societate, precum că o soluție în remedierea acestei probleme ar fi implementarea conceptului de dezvoltare durabilă a spațiului rural, o noțiune relativ nouă dar care actualmente se implementează cu succes în țările dezvoltate.

MATERIAL ȘI METODĂ

Ca surse de informare au fost folosite datele Biroului Național de Statistică cum ar fi: Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2017, Recensământul populației și al locuințelor 2014. De asemenea s-a utilizat Fișa cadastrală centralizatoare a terenurilor 2018, elaborată de Agenția Relații Funciare și Cadastru a Republicii Moldova. Partea teoretică a conceptului de dezvoltare durabilă rurală a fost preluat din Charta europeană a spațiului rural precum și din lucrările scrise de unii autori ce abordează această temă. Ca aspect metodologic la efectuarea acestui studiu s-a utilizat metoda statistică și istorică.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Fiind un concept economic relativ nou (apărut prin anii 50-60 ai secolului trecut), a căpătat contururi pronunțate după Conferințele ONU privind Mediul Înconjurător și Dezvoltării, desfășurate la Rio de Janeiro în anul 1972 apoi în 1995.

Acest fapt, ca urmare a condițiilor și conjuncturii socio-economice și politice a anilor 90 ai secolului trecut, a permis crearea și adoptarea Recomandării 1296 (1996) cu privire la Charta europeană a spațiului rural. Recomandarea dată este bazată pe 21 de articole completate cu o anexă unde sunt redate acțiunile și pașii ce trebuie să-i înfăptuiască statele din comunitatea europeană pentru a implementa conceptul de dezvoltare durabilă rurală.

În linii generale acest concept prevede acel tip de dezvoltare ce răspunde nevoilor prezentului, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a și le satisface pe ale lor proprii [4]. Din alt punct de vedere, dezvoltarea durabilă a spațiului rural se dorește a fi un complex de acțiuni care angrenează factorul principal și beneficiarul final – omul cu o serie de condiții importante cum ar fi: mediul ambiant, starea demografică și baza tehnico-materială disponibilă. Aici este necesar de inclus și nivelul de conștientizare a populației față de necesitatea abordării conceptului dat.

Pentru țara noastră noțiunea de dezvoltare durabilă a spațiului rural sună destul de atractiv, ținând cont și de faptul că tindem (cel puțin la nivel declarativ) la standardele europene de dezvoltare socio-economică. Dar, în același timp, apare dilema – suntem noi în stare să aplicăm în practică toate măsurile de rigoare necesare, avem noi capacitatea tehnico-materială de a promova acest model de economie în timp ce pășim peste dezvoltarea propriu zisă a spațiului rural? Fără o elementară infrastructură de deservire a populației rurale cu apă și canalizare, fără rețele adecvate de drumuri și transport, fără obiectele sociale de primă necesitate de deservire a populației (puncte medicale și alte servicii vitale), cu o agricultură extensivă puțin eficientă vom putea face față provocărilor ce vor apărea în procesul de implementare a conceptului de dezvoltare durabilă?

Este cert că pentru a promova politica dezvoltării durabile în mediul rural este necesar, pe lângă potențialul uman, de a promova o agricultură bazată pe principiile sustenabilității, iar aceasta poate fi promovată doar prin utilizarea rațională a principalului obiect imobiliar din spațiul rural – pământul sau patrimoniul funciar.

Datorită specificului de relief, dar și conjuncturii socio-economice în care s-a aflat statul nostru în a doua jumătate a secolului XX, s-a practicat o exploatare excesivă a terenurilor arabile favorizând fenomenul de degradare a stratului fertil de sol. Prin urmare, în perioada anilor 70-80 ai secolului trecut anual erau excluse din circuitul agricol până la 7 mii ha de teren arabil. Pentru a suplini deficitul de teren agricol s-a hotărât, în acea perioadă, de a include în circuitul agricol și suprafețele de pământ neutilizat de pe versanți. Peste o perioadă scurtă de timp, ca urmare a aplicării unor tehnologii neadecvate condițiilor de relief procesul de erodare, inclusiv și a terenurilor respective, a atins cote alarmante.

Actualmente, în pofida faptului că în mare parte se practică o agricultură extensivă sau de subzistență, problema erodării terenurilor arabile este destul de acută. Din totalul de 1 674 223 ha de teren arabil înregistrat la 1 ianuarie 2018 [3] aproximativ 860 mii sunt supuse degradării, dintre care 58 mii ha sunt puternic erodate.

În situația dată pentru a pune în practică conceptul de dezvoltare durabilă este necesar, pentru început, de a stopa sau minimaliza fenomenul de distrugere a stratului fertil de sol, ca mai apoi să trecem la procesul propriu zis de dezvoltare durabilă. Însă, datorită faptului că în situația când se practică o agricultură de subzistență, fără respectarea elementară a asolamentelor, iar o bună parte a persoanelor antrenate în procesul de producere au un nivel insuficient de pregătire profesională în domeniul dat eficiența măsurilor de implementare a modelului de dezvoltare durabilă va fi minimalizat. În cazul dat, statului îi revine rolul crucial de a instrui producătorii agricoli în direcția protecției solurilor concomitent cu o monitorizare strictă a activității acestora ce ține de ameliorarea calității terenurilor agricole.

Pe lângă faptul că dezvoltarea durabilă are ca scop primordial ameliorarea și conservarea mediului ambiant, o sarcină importantă reprezintă crearea condițiilor de trai a populației rurale, iar acest fapt se manifestă prin modernizarea și întreținerea adecvată a rețelelor de aprovizionare cu apă și canalizare, dezvoltarea infrastructurii drumurilor și a căilor de acces până la cea mai

îndepărtată localitate rurală. Însă aici apare iarăși întrebarea – ne permite nivelul actual de dezvoltare a infrastructurilor menționate anterior să purcedem la implementarea conceptului dat?

Este cunoscut faptul că omul, ca individ, permanent tinde să-și creeze în primul rând zona sa de confort, plasând pe planul secundar restul elementelor cum ar fi, de exemplu, mediul ambiant. Acum, în cazul țării noastre, când doar 33,6% din populația rurală dispune de apeduct, fiindu-i livrate doar 15,8 mil.m³ apă comparativ cu 44,1 mil. m³ livrată populației urbane, cu doar 33,3% de sistem centralizat de canalizare în spațiul rural [1], este puțin probabil ca locuitorii de la sate să dea preferință ocrotirii mediului ambiant în detrimentul comodităților personale.

Un factor foarte important, cu un impact extraordinar asupra dezvoltării spațiului rural este fenomenul migrației locuitorilor de la sate. În condițiile existente o parte impunătoare a populației rurale au ales calea migrației spre orașe sau să emigreze. Astfel, a căpătat o amploare semnificativă fenomenul depopulării accentuate a localităților rurale. Ca rezultat, 134 338 de locuințe private din spațiul locativ rural nu sunt ocupate, iar 70% din acestea sunt expuse vânzării [5]. În cazul dat, când această tendință se menține constantă degradarea fondului locativ abandonat reprezintă un impediment semnificativ în dezvoltarea calitativă a infrastructurii localităților rurale și respectiv implementării dezvoltării durabile în ansamblu.

Ca o soluție ideală în depășirea acestei situație ar fi ca populația rurală să se reîntoarcă la baștină, însă dat faptului că acest remediu actualmente este irealizabil, o alternativă poate fi aplicarea procesului de gentrificare în localitățile rurale. Acest proces constă în delimitarea localității rurale în mai multe zone socio-economice care sunt dezvoltate în dependență de necesitățile și sarcinile identificate [2]. Este de menționat faptul că procesul de gentrificare include în sine toate elementele de dezvoltare durabilă și poate servi ca o bază relevantă în implementarea cu succes a conceptului de dezvoltare durabilă a spațiului rural autohton.

CONCLUZII

În concluzie se poate de menționat că dezvoltarea durabilă a spațiului rural este un proces foarte complex ce are ca scop să rezolve concomitent problemele de mediu, de ordin social și economic. Însă implementarea acestui concept poate avea succes numai în cazul când dezvoltarea socio-economică a localităților rurale se apropie de cea urbană, factorul legislativ favorizează transpunerea în practică a acestei idei, și nu în ultimul rând, să avem o populație rurală conștientă de necesitatea abordării acestei practici. Or, spațiile rurale ale Republicii Moldova urmează inițial să excludă handicapul socio-economic ca mai apoi să se alăture țărilor prospere pe drumul dezvoltării durabile a spațiului rural.

BIBLIOGRAFIE

1. Anuarul Statistic al Republicii Moldova 2017, Biroul Național de Statistică.
2. Bajura, T., Turețchi, V., „Restructurarea economiei agrare și dezvoltarea spațiului rural în condițiile exodului masiv al brțelor de muncă”, în: „Materialele celei de a XI-a ediție a Conferinței Științifico – Practice,, Creșterea economică în condițiile globalizării”, Chișinău, 2016, p.272.
3. Fișa cadastrală centralizatoare a terenurilor 2018, Agenția Relații Funciare și Cadastru a Republicii Moldova.
4. Pohoată, I., „Dezvoltarea durabilă. Teorie și politică economică.”, Chișinău, INCE, 2018, p.22.
5. Turețchi, V., „Starea actuală și perspectivele dezvoltării peței obiectelor locative în spațiul rural al Republicii Moldova”, în: „Materialele celei de a XII-a ediție a Conferinței Științifico – Practice,, Creșterea economică în condițiile globalizării”, Chișinău, 2017, p.268.